

MY jsme příčinou

Barbora Kašparová

Pražský divadelní festival německého jazyka. 19. listopadu – 5. prosince 2016, Praha.

[depeše]

Na přelomu listopadu a prosince roku 2016 se v Praze uskutečnil již 21. ročník *Pražského divadelního festivalu německého jazyka*. 21. ročník jako 21. století. Otevřela se třetí dekáda trvání festivalu, čemuž byla přizpůsobena i dramaturgie ročníku. Inscenace, které se na programu objevily, byly vybrány jako více či méně kritické komentáře k směřování současné společnosti, jejíž komplikovanost a rychlost vede u lidí většinou ke dvěma postojům. Buď k úporné snaze porozumět nesmírnému množství diskurzního materiálu a umět v něm hledat, ke snaze zorientovat se v daném prostředí, nebo naopak k rezignaci vyplývající z nepochopení věcí kolem nás (příčemž druhá možnost bohužel převažuje). Právě divadlo je médium, jež by rezignovat na porozumění nemělo, neboť právě ono má tu moc zrcadlit, sdělovat a pomocí metafor nastolit možné cesty k pochopení.

Obecným rysem současnosti se stala „dezorientace“, jak uvádí již Wolfgang Iser při popisu postmoderny zasahující větší část 2. poloviny 20. století. Platnost tohoto pojmu charakterizujícího proměny doby se postupem času ještě více potvrdila. Porozumět současné společnosti není jednoduchý úkol a snaha o pochopení stávajícího světa se tak stala mediálním i intelektuálním tématem. Naše doba je plná nepředvídatelných změn, které ve společnosti vzbuzují vlny emocí a které se špatně posuzují (je nasnadě znovu zopakovat příklady jako Brexit, zvolení Donalda Trumpa

prezidentem USA či rozdělení české společnosti na dva tábory sympatizantů a odpůrců kontroverzního vládnutí současného prezidenta Miloše Zemana). Pocity provázející tyto změny nejsou vždy jednoznačně pozitivní či negativní. Ve skutečnosti i poučené soudy nad aktuálním děním provází nejistota a nemožnost jednu z nabízených možností jednoznačně odsoudit či naopak schválit. Svět sice nikdy nebyl černobílý, i když se tak možná zpětná interpretace některých etap historie jeví, avšak současný člověk se potýká s nejednoznačností své doby jako dosud žádný z jeho předchůdců. Častou obranou před pocitem dezorientace je mnohdy až násilné uzavření se do sebe. Jde o to, vytvořit si důvěryhodné prostředí poskytující jistotu a pocit bezpečí, tzv. „My“ vymezující se vůči „Oni“.

Organizátoři 21. ročníku *Pražského divadelního festivalu německého jazyka* zvolili pro festival zastřešující motto: „Virus Wir“, tedy „Virus My“. Obě slova jsou míněna v symbolické rovině.

Slovo „Wir“ (My) odkazuje na vědomí pospolitosti lidí, jako je například příslušnost k národu či státu. „My“ jako uzavřená homogenní jednotka předpokládá existenci jiných „My“, které nazývá „Oni“ a vůči nimž se vymezuje.

„Virus“ symbolizuje naopak možnost spojení jednotlivých „My“ skrze nákazu. Je v podstatě jedno, zda „Virus“ odkazuje na internetový svět (což by poskytovalo další významovou rovinu a možnosti výkladů)

nebo na obecnou nakažlivou tendenci tvořit uzavřená „My“. Pokud tedy to jediné, co může jednotlivá „My“ spojit, je „Virus“, svědčí tato skutečnost o tom, že vztahy mezi jednotlivými „My“ jsou nemocné samy o sobě. Už jen podstata dvojjazyčného divadelního festivalu vyjadřuje kritiku nezdravé uzavřenosti, kterou s sebou přináší děličí svět na „My“ a „Oni“ nese. Festival představuje příležitost jak propojit dva společensko-politické diskurzy, v tomto případě německý a český, které mimochodem byly v historii spojeny po několik staletí. Jde tedy o akt boření hranic mezi dvěma vymezujícími se „My“, čímž zaměření festivalu směřuje k otevřenosti a možnosti společné diskuze dvou odlišných pohledů v globalizovaném světě.

Festival nepřináší na české území jen pečlivý výběr ze širokého spektra německého, rakouského a švýcarského divadla, ale zařazuje do svého programu i české inscenace německojazyčných dramatických textů či textů českých autorů německojazyčnou kulturou inspirovaných, čímž se propojení ještě prohlubuje. V rámci 21. ročníku se tak v hlavním programu objevily dvě české inscenace, a sice hra Petry Hůlové *Buňka číslo* o zemi zvané Čechia ve zpracování Studia Hrdinů a text *Pornogeografie* současného rakouského dekadentního dramatika a básníka Wenera Schwaba

inscenovaný divadelní skupinou Lachende Bestien. Jazykově náročná *Pornogeografie* v režii Michala Háby byla navíc oceněna prestižní Cenou Josefa Balvína za nejlepší českou inscenaci původního německého textu.

Z německých inscenací v hlavním programu vzbudil mimořádnou pozornost již kultovní Ostermeierův *Hamlet* s Larsem Eidingerem v hlavní roli, uvedený k 400. výročí úmrtí Williama Shakespeara. Dále pak *Pověření* Heinera Müllera v cirkusovém stylu z německého Hannoveru a dvě inscenace berlínského Maxim Gorki Theater proslulého svým liberalismem, jmenovitě *The Situation* v režii Yael Ronena a inscenace *A pak přišla* Mirna Sebastiana Nüblinga, která je volným pokračováním hry *Co je venku, do toho mi nic není* dramaticky Sibylle Berg, která byla zvolena hrou roku 2014.

Smyslem festivalu je nejen propojit dvě odlišné kultury, ale i nastavit zrcadlo současnosti a poskytnout pole pro angažovanou diskuzi, což v českém divadelním prostředí bohužel není vždy pravidelným záměrem inscenátorů (i když jím být samozřejmě nemusí). Nejen německé divadlo zde napomáhá porozumění tomu, co se kolem nás odehrává a ukazuje se, že je potřeba podívat se na sebe sama s odstupem, třeba očima cizí kultury.